

УДК 373.2:316.42]:005.94

DOI: [10.35619/pse.vi6.190](https://doi.org/10.35619/pse.vi6.190)

Ірина УЛЮКАЄВА

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної освіти

Бердянського державного
педагогічного університету,

м. Запоріжжя, Україна

ORCID: 0000-0001-9623-6656

e-mail: irinagereevna@gmail.com

НІМЕЦЬКИЙ ПІДХІД ДО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. У статті здійснено ґрунтовний аналіз німецької моделі виховання дітей дошкільного віку в умовах зростаючого мультикультуралізму. Досліджено організаційну структуру та систему управління закладами освіти, де ключову роль відіграє принцип субсидіарності, що забезпечує децентралізацію та залучення неурядових організацій до надання освітніх послуг. Особливу увагу приділено механізмам інтеграції дітей з міграційним бекграундом, зокрема через спеціалізовані мовні програми (наприклад, «Sprach-Kitas») та інтеркультурні підходи, які розглядають культурне різноманіття не як перешкоду, а як ресурс для розвитку. Висвітлено значущість партнерства між закладом дошкільної освіти та родиною, а також роль «батьківських посередників» у процесі адаптації мігрантських спільнот. Автор виокремлює актуальні виклики сучасної системи освіти Німеччини: дефіцит кваліфікованих кадрів із міжкультурною компетентністю та регіональну неоднорідність у підходах до інклюзії. Стаття має прикладну спрямованість і пропонує досвід, який може бути імплементований для вдосконалення вітчизняної освітньої політики щодо соціалізації та мовної підтримки дітей.

Ключові слова: дошкільна освіта Німеччини, мультикультурне середовище, мультикультурне виховання, міграційний бекграунд, принцип субсидіарності, мовна інтеграція, діти з міграційним походженням, інтеркультурна педагогіка, партнерство з батьками, імплементація досвіду.

Постановка проблеми. Стрімкі глобалізаційні процеси та інтенсивна міграція перетворили переважну більшість європейських країн на мультикультурні суспільства, що й висуває нові вимоги до національних освітніх систем. Особливо ця ситуація чітко окреслилась в Німеччині, де майже третина дітей дошкільного віку має міграційне походження. Німецькі педагоги набули великого досвіду виховання дітей дошкільного віку в мультикультурному середовищі передусім в умовах закладу дошкільної освіти, склад вихованців якого є різноманітним за своїм національним походженням. Мова йде як про стратегію вирішення цієї проблеми на рівні державної політики, так і технології її реалізації.

Вивчення німецького досвіду в Україні набуває прикладної важливості, оскільки вітчизняна система освіти також стикається з викликами соціалізації дітей у різноманітному середовищі та необхідністю розробки ефективних стратегій і шляхів їх реалізації. Отже, виникає потреба в комплексному аналізі німецьких інтеграційних моделей, мовних програм та форм партнерства з батьками для подальшої імплементації найбільш дієвих підходів.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Дошкільна освіта в Німеччині не була предметом активних наукових розвідок українських педагогів-дослідників. Наявні дисертаційні роботи З. Хало та М. Воробель присвячені досить вузьким освітнім проблемам, а саме інтелектуальному та емоційно-естетичному розвитку дітей в системі дошкільної освіти Німеччини. У посібнику О. Суліми розкриті особливості підготовки педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти країни. Різні аспекти організації дошкільної освіти в Німеччині або виховання дітей в німецьких дитячих садках висвітлені у статтях Т. Білової, І. Дичківської, А. Гончаренко, В. Громового, Н. Дацько, В. Ковальчук, Н. Маєрчук, О. Проскури, Н. Тарарак, І. Улюкаєвої, Т. Чубак.

Мета статті – на основі аналізу німецького досвіду розкрити особливості організації і функціонування дошкільної освіти Німеччини в умовах мультикультурного суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мультикультурність у дошкільних закладах Німеччини відображає сучасну демографічну реальність країни, де значна частина дітей має міграційний бекграунд, тобто один або обоє батьків народилися за межами Німеччини чи мають іноземне походження. За даними 2025 року з приблизно 3,1 мільйона дітей молодших шести років, які перебувають у дошкільній опіці (Kindertagesbetreuung), близько 894 тисяч мають міграційний статус, що складає приблизно 29 %. При цьому в західних федеральних землях цей показник сягає близько 31 %, тоді як у східних – 19 %. Такий розподіл пояснюється історичними та соціально-економічними чинниками: здебільшого мігранти традиційно оселяються в західній частині країни, зокрема у великих містах та індустріальних центрах[4].

У великих містах, зокрема у Берліні, Франкфурті-на-Майні, Гамбурзі чи Кельні, частка дітей з міграційним бекграундом у дитсадках подекуди перевищує 40–50 %. Наприклад, у Берліні в деяких районах (як-от Нойкельн або Кройцберг) дитсадки відвідують переважно діти з родин мігрантів, що відображає багатонаціональну структуру міського населення. Водночас у сільських регіонах східних земель (Тюрингія, Саксонія, Бранденбург) мультикультурність проявляється набагато слабше, адже тамтешні громади мають значно менший досвід прийому іммігрантів.

Найважливішим аспектом роботи з дітьми з міграційним походженням є мовна інтеграція. Для багатьох дітей німецька мова не є рідною, а іноді вони починають її вивчати лише після влаштування до дитсадка. Це може впливати на

успішність у наступній шкільній освіті, адже мовна компетентність є фундаментом для всіх інших сфер навчання.

Як відповідь на ці виклики переважно у федеральних землях запроваджено спеціальні мовні програми (*Sprachförderung*). Вони можуть мати різні форми, зокрема:

- додаткові мовні заняття для дітей дошкільного віку;
- індивідуальна підтримка педагогів у процесі щоденних ігор та занять;
- інтеграція мовного розвитку у всі сфери діяльності (музика, малювання, спорт, театральні ігри);
- участь логопедів та мовних асистентів у роботі з групами [5].

До прикладу, у землі Північний Рейн-Вестфалія діє програма *Sprach-Kitas*, яка додатково фінансує педагогів для мовної підтримки. Вона охоплює тисячі дитсадків і підтримує не лише дітей – мігрантів, а й всіх, хто має труднощі з мовленням.

Окрім мови, мультикультурність у дошкільних закладах проявляється через культурні традиції, релігійні практики та сімейні звички. Тож педагоги мають зважати на релігійні свята, культуру харчування, стилі виховання у сім'ях. Наприклад, у групі можуть бути діти, які дотримуються ісламських традицій (приміром, не вживають свинини або святкують Рамадан), діти з родин східноєвропейських мігрантів (які святкують православне Різдво у січні), а також діти з німецьких сімей, які звикли до класичних західноєвропейських свят.

Зазвичай у дитсадках практикується інтеркультурний підхід (взаємоінтеграція): коли діти знайомляться з різними культурами через ігри, пісні, кулінарні майстер-класи, тематичні тижні. Це не лише сприяє розвитку толерантності, а й дає можливість дітям відчувати цінність власного походження. Педагоги наголошують, що різноманіття – це ресурс, а не проблема.

Наприклад, у дитсадку в Гамбурзі щороку організовується «Свято культур», де батьки разом з дітьми представляють свої традиційні страви, костюми чи пісні. Такі заходи формують у дітей розуміння, що культурна різноманітність є звичним і природним явищем.

Важливою складовою мультикультурності є партнерство з батьками. Німецька система дошкільної освіти акцентує, що виховання – це спільна справа родини та дитсадка. У випадку з мігрантськими родинami це набуває ще вагомішого значення, оскільки саме дитсадок стає першим місцем інтеграції для всієї сім'ї. Дошкільні заклади організовують зустрічі з перекладачами, проводять інформаційні заходи щодо системи освіти, прав і обов'язків батьків, пропонують курси німецької мови для дорослих. Деякі муніципалітети впровадили програму «батьківських посередників» (*Elternlotsen*), реалізуючи, яку представники мігрантських спільнот допомагають новоприбулим родинам адаптуватися у садках і школах [3].

Наприклад, у Берліні такі посередники працюють при багатьох дитсадках у районах з високою часткою іноземного населення. Вони пояснюють батькам особливості освітньої системи, допомагають у заповненні документів, виступають як культурні медіатори між педагогами і родинами.

Наявність у групах дітей з міграційним походженням створює виклики і можливості одночасно такі виклики охоплюють мовний бар'єр, культурні відмінності, різний рівень підготовки до дошкільної освіти, недостатню поінформованість батьків про систему, соціально-економічні обмеження. Мовна компетентність особливо критична, бо знання німецької мови є ключовим фактором успішної інтеграції дитини у навчальне середовище, спілкування з однолітками й педагогами, участі в груповому житті дитсадка. Водночас дитячі садки (Kitas) виступають важливими майданчиками, де діти з міграційних сімей можуть отримати ранню мовну стимуляцію, адаптацію до соціальних норм, підтримку у розвитку навичок міжкультурної комунікації [8].

Дослідження показують, що відвідання дошкільного закладу має кореляцію не лише з розвитком дитини, але й з процесом інтеграції сім'ї, особливо матерів. Зокрема, аналіз даних вивчених у DIWBerlin, показав: значно кращі показники інтеграції мають ті матері (з сімей, які прибули до ІДН як біженці чи іммігранти, діти яких відвідують Kitas). Вони краще володіють німецькою, частіше орієнтовані на участь у ринку праці, менше відчують ностальгію чи тугу за батьківщиною.

Один із важливих інструментів інтеграції – державні та приватні ініціативи, спрямовані на підтримку дітей з емігрантських сімей у дошкільному віці. Серед таких програм варто згадати Sprach-Kitas – програма мовної підтримки, спрямована на раннє навчання німецької мови, а також на інтеграцію дітей, які мають слабкий або відсутній контакт із німецькою мовою у сімейному середовищі. Хоча, за повідомленнями, офіційно програма Sprach-Kitas мала бути переглянута чи змінена, її успішність визнають у багатьох колах як важливий компонент інтеграційної роботи [9].

Іншим прикладом є модель «WillkommensKITAs», що реалізована в Саксонії, яка мала на меті зміцнити компетенції педагогічного персоналу у дитсадках, які приймають дітей із сімей з досвідом вимушеного переселення (Fluchterfahrung). У процесі реалізації цієї моделі педагогів супроводжували, навчали, проводили обміни досвідом, консультування на місцях. Ця програма мала на меті подолати культурні та мовні бар'єри, покращити комунікацію з батьками, підвищити чутливість до потреб дітей, що пережили психологічну травму, переселення чи перебування у статусі шукача притулку.

Федеральні землі Німеччини активно реалізують програми інтеграції дітей із сімей з досвідом переселення чи отримання притулку, що відображає прагнення держави створити інклюзивне та мультикультурне освітнє середовище. У Північному Рейні-Вестфалії (NRW), наприклад, держава інвестує

ресурси не лише у розвиток освітньої інфраструктури, а й у професійну підготовку вихователів, які працюють з дітьми з різних культурних і мовних середовищ. Така підготовка передбачає курси підвищення кваліфікації, семінари з міжкультурної педагогіки, навчання методиці адаптації дітей до нового соціального та мовного середовища, а також практичні тренінги щодо роботи з родинами, які не спілкуються німецькою мовою.

Крім професійної підтримки педагогів, федеральні землі створюють інформаційні матеріали для батьків із міграційним бекграундом, які допомагають орієнтуватися у системі дошкільної освіти. Наприклад, у NRW видаються брошури та довідники, що пояснюють процедури вступу до дитсадка, правила відвідування, освітні програми та роль сім'ї у навчальному процесі. Матеріали перекладені кількома мовами, що полегшує комунікацію та знижує бар'єри для батьків, які не володіють німецькою. Це дозволяє сім'ям швидше адаптуватися до нового середовища, сприяє підвищенню довіри до закладу та забезпечує активну участь батьків у вихованні та навчанні дитини.

Федеральні землі також запроваджують спеціалізовані програми підтримки дітей з обмеженим знанням німецької мови, які включають мовні курси, інтегровані ігрові заняття та індивідуальні консультації для дітей і батьків. Наприклад, у Берліні та Гамбурзі активно працюють центри ранньої інтеграції, де діти отримують мовну підтримку через інтегровані програми, поєднуючи навчання з ігровою діяльністю, розвитком соціальних навичок і творчих здібностей [2]. До того ж, федеральні землі стимулюють партнерство між закладами дошкільної освіти та громадськими організаціями, які спеціалізуються на роботі з мігрантами та біженцями. Це дозволяє організовувати спільні проєкти, культурні події, навчальні майстерні та екскурсії, що сприяють кращому розумінню різних культур і звичаїв, а також формуванню позитивного соціального середовища.

Варто також відзначити, що інтеграційна політика федеральних земель має комплексний підхід, який поєднує підтримку дітей, навчання батьків і підвищення компетентності педагогів. Такий підхід дозволяє не лише забезпечити доступ дітей мігрантів до якісної дошкільної освіти, а й формувати у них базові навички успішної соціальної інтеграції, розвитку емоційної стійкості та готовності до подальшого навчання у початковій школі [6].

Проте паралельно з цим спостерігається, що діти з сімей, де обоє батьків мають міграційний статус, чи з особливо високим рівнем мовного бар'єру, часто менш представлені у програмах дошкільної опіки, ніж діти без міграційного бекграунду. Це пов'язано з різними факторами: інформаційною ізоляцією, відсутністю знання про права сім'ї, страхом чи недовірою, складнощами з доступом до місць (наприклад, черги, мовні обмеження, складні процедури запису). Дослідження DIW та інших показують, що сім'ї мігрантів часто

звертаються до таких закладів пізніше, або обирають форми з меншою тривалістю перебування.

Ще одна важлива складова мультикультурної практики – культурна чутливість і визнання мовного різноманіття. Педагоги у дитячих садках визнають походження дітей і їхні рідні мови не як перешкоду, а як ресурс. У деяких закладах заохочується використання дітьми своїх рідних мов у спілкуванні між собою та при спілкуванні вдома, а також щоб батьки мали можливість спілкуватися з закладом їхньою мовою або через перекладачів чи мультикультурних працівників. Такі підходи підтримують ідентичність дитини, підвищують самооцінку та сприяють мотивації до вивчення німецької. Статті описують, наприклад, що в деяких дитячих садках керівники і вихователі обговорюють та рефлексують, як реагувати на мультикультурні ситуації, визнавати святкування різних культур, релігійні чи етнічні традиції [5].

Успіх мультикультурної інтеграції залежить від якості комунікації з батьками, особливо з тими, хто має обмежені знання німецької чи іншу мовну чи культурну ситуацію, що відрізняється від «багатокультурної більшості». Заклади, які надають інформацію про переваги дошкільного виховання, права сімей, допомогу у виборі, створення брошур чи інформаційних матеріалів багатьма мовами, залучення перекладачів – усе це допомагає зменшити бар'єри. Програма «Interkulturelle Elternbildung» (інтеркультурне виховання батьків) вказує на необхідність розширення таких батьківських освітніх та консультативних послуг, оскільки лише близько четвертини дитячих садків мають чітко розвинену інтеркультурну орієнтацію в цих сферах.

Суттєвим є також підбір відповідного кадрового забезпечення: вихователі та персонал повинні бути підготовлені до роботи в мультикультурному середовищі, мати знання щодо культурних мовних особливостей дітей та володіти навичками адаптації методів навчання. Навчання для персоналу, супервізія, обмін досвідом між закладами – все це визнається як важливі елементи. Програма WillkommensKITAs, як уже зазначалося, включала супровід педагогів, консультації на місцях та коучинг [6].

Існують також структурні політичні заходи та законодавчі рамки, що підтримують інтеграцію мігрантів через дошкільну освіту. У різних землях передбачені субсидії або державні фінансові стимули для дошкільних закладів, що приймають дітей з мовним дефіцитом або з сімей з притулків чи біженців, а також для створення спеціальних посад чи ролей (наприклад, інтеграційні фахівці). Водночас, законодавство визнає значення раннього доступу до дошкільної опіки як складової інтеграції, і деякі землі працюють над тим, щоб зменшити час очікування, полегшити процедури запису, знизити чи субсидувати оплату там, де вона існує як бар'єр.

Попри значні успіхи у розвитку мультикультурності в дошкільних закладах Німеччини, система освіти стикається з низкою викликів, що мають як

структурний, так і педагогічний характер. Одним із головних є дефіцит педагогів, здатних працювати з багатомовними та мультикультурними групами. У багатьох регіонах країни спостерігається нестача вихователів, які володіють не лише високим рівнем професійної підготовки, але й компетенцією у міжкультурному спілкуванні та мовній підтримці дітей. Це особливо помітно у великих містах з високою часткою дітей мігрантів, де щоденна робота вимагає уміння організувати інтеграційні та мовні програми, координувати роботу з батьками різного культурного походження, підтримувати дітей у процесі соціалізації. Дефіцит кваліфікованих кадрів призводить до того, що деякі дитсадки не можуть забезпечити належний рівень інклюзії і розвитку для всіх дітей, що підсилює ризики освітньої нерівності [10].

Ще один виклик – неоднорідність регіональної ситуації. У західних федеральних землях мультикультурність стала природним і звичним явищем, і все більше закладів адаптували свої освітні програми до потреб дітей з різних культурних середовищ. У східних землях навпаки, частка дітей із міграційним бекграундом значно нижча, а педагогічна практика часто орієнтована на однорідні групи. Тут виникає ситуація, коли окремі заклади змушені швидко пристосовуватися до нових реалій і розробляти міжкультурні підходи, не маючи достатнього досвіду, кадрового ресурсу або навчально-методичного забезпечення. Як наслідок, діти, які мають міграційне походження, можуть відчувати певну соціальну ізоляцію, а освітній процес стає менш ефективним.

Ризик сегрегації також залишається актуальним питанням. У деяких міських районах з високою концентрацією мігрантських сімей дитсадки фактично стають «мононаціональними», що обмежує можливості для міжкультурної взаємодії та соціалізації дітей у різноманітному середовищі. Такі ситуації виникають, зокрема, через демографічну структуру населення районів та специфіку муніципального розподілу місць у дитсадках. Результатом може бути формування груп, де діти мало контактують з представниками інших культур, що знижує ефективність програм інтеграції та розвитку міжкультурної компетентності [1].

Ще один важливий аспект – потреба у міжкультурній компетентності педагогів, яку необхідно системно розвивати через навчання та підвищення кваліфікації. Міжкультурна компетентність охоплює знання культурних особливостей, розуміння різних мовних контекстів, вміння організувати діяльність, враховуючи культурні відмінності та підтримку дітей у формуванні позитивного ставлення до різноманіття. Сучасні освітні програми для педагогів передбачають тренінги з культурної чутливості, методики роботи з багатомовними групами та інтеграційні практики. Наприклад, у деяких федеральних землях упроваджено спеціальні програми наставництва, згідно з якими досвідчені вихователі допомагають колегам освоювати інноваційні методи міжкультурного навчання.

Особливо актуальною є співпраця з батьками. У мультикультурних групах важливо залучати родини до освітнього процесу, забезпечувати ефективну комунікацію, враховувати культурні традиції, а також створювати умови для адаптації дітей до нових соціокультурних норм. Деякі дитсадки організують зустрічі з перекладачами, тематичні дні, курси німецької мови для батьків або програми «батьківських посередників» (*Elternlotsen*), що допомагає зменшити бар'єри та підвищити рівень довіри до закладу [7].

Мультикультурність вимагає адаптації освітніх матеріалів і програм. Педагоги повинні враховувати різноманіття мов, культурних традицій та релігійних практик. Наприклад, тематика занять може містити свята різних культур, художні традиції, кухні народів світу тощо. Такі заходи сприяють розвитку толерантності, формуванню соціальної та емоційної компетентності, а також зміцнюють міжкультурну взаємодію дітей у групі.

Не менш важливим є соціальний аспект. Діти, які з раннього віку контактують із різними культурами, легше засвоюють соціальні норми, вчаться співпрацювати, формують позитивне ставлення до різноманіття та толерантності. Проте, за відсутності належного супроводу існує ризик формування конфліктів у групах через культурні або мовні бар'єри. Тому педагогічна підтримка має бути системною, а не точковою, і передбачати інтегровані стратегії розвитку соціальної компетентності [2].

Водночас перспективи мультикультурної дошкільної освіти бачаться позитивними. Федеральний уряд та землі активно фінансують програми мовної підтримки, інклюзії та інтеркультурної освіти. У суспільстві формується розуміння, що різноманітність є не тягарем, а ресурсом, який збагачує освітній процес.

Узагальнюючи, варто відзначити, що мультикультурність інтеграція дітей мігрантів у дошкільних закладах Німеччини – це динамічний процес, що поєднує державну політику, локальні практики, педагогічні інновації та активність сімей. Дошкільні заклади мають потенціал бути не просто освітніми інституціями, але важливими центрами соціальної інтеграції, мовної підтримки та культурного взаєморозуміння. Для підвищення ефективності цього процесу важливими є стійкі ресурси, кадрова підготовка, культурно чутлива практика, рівні можливості доступу та активне залучення батьків.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Аналіз німецького підходу до виховання дітей дошкільного віку в мультикультурному середовищі дозволяє зробити такі висновки: ефективність цього підходу забезпечується розробленою на державному рівні і законодавчо закріпленою міграційною політикою. Мультикультурність у німецьких закладах (*Kitas*) сприймається не як проблема, а як ресурс. Це проявляється у визнанні рідних мов дітей, відзначенні свят різних культур та у формуванні в дітей толерантного ставлення до різноманіття з раннього віку. Особлива роль відводиться мовній інтеграції дітей, яка

відбувається за рахунок ранньої підтримки німецької мови за допомогою спеціальних мовних програм («Sprach-Kitas»). Дошкільний заклад є критично важливим майданчиком для інтеграції всієї сім'ї мігрантів.

Перспективними напрямками для майбутніх наукових розвідок ми вважаємо такі: розробка методичних рекомендацій щодо формування міжкультурної компетентності вихователів на основі досвіду німецьких тренінгів та програм наставництва; дослідження можливостей адаптації німецьких моделей мовної підтримки («Sprach-Kitas») та інституту «батьківських посередників» в умовах української системи освіти; поглиблення аналізу методик роботи з дітьми, які мають досвід вимушеного переселення (Fluchterfahrung), що є надзвичайно актуальним для сучасних українських реалій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bildung & Forschung. URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1448373/umfrage/inklusion-in-kitas-nach-bundesland> (дата звернення 15.03.2026)
2. Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021–2030). URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b004d247-77d4-11eb-9ac901aa75ed71a1> (дата звернення 15.03.2026)
3. Digitale Tools. URL: <https://www.digitalejugendhilfe.de/handlungsfelder/kindertagesbetreuung/digitale-tools.html> (дата звернення 16.03.2026)
4. Für gute Kinderbetreuung bundesweit: das KiTa-Qualitätsgesetz. URL: <https://www.bmbfsfj.bund.de/bmbfsfj/themen/familie/kinderbetreuung/fuer-gute-kinderbetreuung-bundesweit-das-kita-qualitaetsgesetz-209046> (дата звернення 5.03.2026)
5. Grönke, M., Sarimski, K.. Einstellungen von pädagogischen Fachkräften zur inklusiven Betreuung von Kindern mit Behinderungen. Empirische Sonderpädagogik. URL: <https://doi.org/10.1026/2191-9186/a000373> (дата звернення 14.03.2026)
6. Kinder mit Migrationshintergrund in Kindertagesbetreuung. URL: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/zahlen-und-fakten/sozialbericht-2024/553071/kinder-mit-migrationshintergrund-in-kindertagesbetreuung/> (дата звернення 19.02.2026)
7. Textor M. R. Formen von Kindertageseinrichtungen. URL: <https://www.ipzf.de/formen> (дата звернення 21.02.2026)
8. The German ECEC System URL: <https://www.dji.de/en/about-us/projects/projekte/international-centre-early-childhood-education-and-care-icec/the-german-ecec-system.html?cHash=52b374ed6ae4847f8c8c9ba24b529fd4&print=1&> (дата звернення 21.02.2026)
9. Unser Schwerpunkt Digital als Teil der Pädagogik. URL: <https://7freun.de/digital/> (дата звернення 5.03.2026)
10. Wölfl, J., Wertfein, M., & Wirts, C. IVO – Eine Studie zur Umsetzung von Inklusion als gemeinsame Aufgabe von Kindertageseinrichtungen und Frühförderung in Bayern: Kita-Ergebnisbericht (IFP-Projektbericht 30/2017). Institut für Frühpädagogik. URL: www.ifp.bayern.de10 (дата звернення 26.02.2026)

REFERENCES

1. Bildung & Forschung: Inklusion in Kitas nach Bundesland. Statista. 2026, March 15. URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1448373/umfrage/inklusion-in-kitas-nach-bundesland> [in German]

2. Council of the European Union. *Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021–2030)*. Official Journal of the European Union. 2021. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b004d247-77d4-11eb-9ac901aa75ed71a1>
3. Digitale Jugendhilfe. *Digitale Tools in der Kindertagesbetreuung*. (2026, March 16). URL: <https://www.digitalejugendhilfe.de/handlungsfelder/indertagesbetreuung/digitale-tools.html>
4. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (BMFSFJ). *Für gute Kinderbetreuung bundesweit: Das KiTa-Qualitätsgesetz*. (2026, March 5). URL: <https://www.bmfsfj.bund.de/bmfsfj/themen/familie/kinderbetreuung/fuer-gute-kinderbetreuung-bundesweit-das-kita-qualitaetsgesetz-209046> [in German]
5. Grönke M., & Sarimski K. Einstellungen von pädagogischen Fachkräften zur inklusiven Betreuung von Kindern mit Behinderungen. *Empirische Sonderpädagogik*. (2018). URL: <https://doi.org/10.1026/2191-9186/a000373> [in German]
6. Bundeszentrale für politische Bildung (bpb). *Kinder mit Migrationshintergrund in Kindertagesbetreuung*. Sozialbericht. 2024. URL: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/zahlen-und-fakten/sozialbericht-2024/553071/kinder-mit-migrationshintergrund-in-kindertagesbetreuung/> [in German]
7. Textor M. R. *Formen von Kindertageseinrichtungen*. Institut für Pädagogik und Zukunftsforschung (IPZF). (2026, February 21). URL: <https://www.ipzf.de/formen> [in German]
8. Deutsches Jugendinstitut (DJI). *The German ECEC System*. International Centre Early Childhood Education and Care (ICEC). (2026, February 21). URL: <https://www.dji.de/en/about-us/projects/projekte/international-centre-early-childhood-education-and-care-icec/the-german-ecec-system.html> [in German]
9. 7freun.de. *Unser Schwerpunkt Digital als Teil der Pädagogik*. (2026, March 5). URL: <https://7freun.de/digital/> [in German]
10. Wölfl J., Wertfein M., & Wirts C. *IVO – Eine Studie zur Umsetzung von Inklusion als gemeinsame Aufgabe von Kindertageseinrichtungen und Frühförderung in Bayern: Kita-Ergebnisbericht* (IFP-Projektbericht, No 30. 2017). Institut für Frühpädagogik. URL: <http://www.ifp.bayern.de> [in German]

**THE GERMAN APPROACH TO EARLY CHILDHOOD EDUCATION
IN A MULTICULTURAL ENVIRONMENT**

Iryna ULYUKAYEVA,

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head at the Preschool Education Department of
Berdyansk State Pedagogical University,
Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID: 0000-0001-9623-6656

e-mail: irinagereevna@gmail.com

Abstract. The article provides a thorough and comprehensive analysis of the German model of early childhood education and care (ECEC) within the context of rapidly increasing multiculturalism. The study investigates the organizational structure and management system of educational institutions, where the principle of subsidiarity plays a key role. This principle ensures effective decentralization and the active involvement of non-governmental organizations and diverse providers in the delivery of educational services. Particular attention is paid to the systematic mechanisms for the integration of children with a migration background, which currently constitutes nearly a third of the preschool population in Germany.

The research examines specialized language support programs, such as the prominent "Sprach-Kitas" initiative, which focuses on early linguistic development as a foundation for future academic success. Furthermore, the author analyzes intercultural pedagogical approaches that treat cultural diversity not as a barrier to be overcome, but as a valuable resource for social and personal development. The significance of multifaceted partnerships between ECEC institutions and families is highlighted, with a specific focus on the innovative role of "parental mediators" (Elternlotsen) in facilitating the adaptation of migrant communities.

The author identifies and discusses the pressing challenges facing Germany's contemporary education system, including a significant shortage of qualified pedagogical staff possessing intercultural competence and the persistent regional heterogeneity in approaches to inclusion across different federal states. The article is of an applied nature, offering a detailed evaluation of German experiences that can be strategically implemented to improve Ukrainian educational policy regarding socialization, integration, and language support for children in diverse environments. The study concludes that the German approach, based on legislative frameworks and a resource-oriented view of multiculturalism, provides a viable template for modernizing early childhood education in globalized societies.

Keywords: preschool education in Germany, multicultural environment, multicultural education, migration background, principle of subsidiarity, language integration, children with migration origin, intercultural pedagogy, partnership with parents, implementation of experience.

Стаття надійшла до редакції 27.04.2026 р.

Стаття прийнята до друку після рецензування 12.05.2026 р.

Стаття опублікована 15.06.2026 р.